

Notat om tilråding av vedtak om endring av restriksjonssoneforskrift

Til: Seksjonssjef Kasper Løberg Tangen

Dato: 17. juni 2026

Fra: Seksjon fiskehelse og fiskevelferd

Saksnummer: 2026/156616

Saksbehandler: Dina Sæther Svenning

VEDTAK OM FASTSETTELSE AV FORSKRIFT

- om endring av forskrift om restriksjonssone for å forebygge, begrense og bekjempe infeksjøs lakseanemi (ILA) hos akvakulturdyr, Frøya kommune, Trøndelag

Innholdet i forskriftsforslaget

Seksjon fiskehelse og fiskevelferd foreslår å utvide vernesonen og overvåkingssonen i restriksjonssoneforskrift for ILA i Frøya kommune, for å bekjempe utbrudd av ILA på lokalitet 35377 Kveitskjeret. Restriksjonssonen vil strekke seg over et område i Frøya kommune i Trøndelag fylke.

Formålet med forskrift om restriksjonssone som foreslått er å forebygge, begrense og bekjempe sykdommen ILA hos fisk etter utbrudd av sykdommen i forskriftens virkeområde, se nærmere avgrensning av virkeområde i § 2.

Forskriften legger restriksjoner på aktivitet i området for å hindre videre smitte. I vernesonen innføres det forbud mot å sette ut akvakulturdyr. I tillegg innføres det tiltak rettet mot akvakulturanlegg med laksefisk, slakterier og for transport. Mattilsynet vil i tillegg kunne treffe tiltak overfor annen akvakulturrelatert virksomhet som kan innebære fare for smitteoverføring.

I restriksjonssonens overvåkingssone stilles det krav om månedlig helsekontroll med prøveuttak egnet til å avdekke eventuell ILA-smitte. Mattilsynet vil også i overvåkingssonen kunne treffe tiltak overfor annen akvakulturrelatert virksomhet som kan innebære smitteoverføring.

Mattilsynet kan vedta at vernesonen skal oppheves når vilkårene for det etter forskriftens § 13 er oppfylt. Forskriften oppheves automatisk to år etter fastsettelse av endringsforskrift som opphever vernesonen, jf. forskriftens § 18 andre ledd.

Bakgrunn

ILA ble 26. mars 2026 påvist på sjølokalitet 31557 Valøyan i Frøya kommune. Forskrift om restriksjonssone for å forebygge, begrense og bekjempe infeksjøs lakseanemi (ILA) hos akvakulturdyr, Frøya kommune, Trøndelag, ble fastsatt 31. mars 2026 for å bekjempe ILA-utbruddet på lokalitet Valøyan.

Den 20. april 2026 ble Mattilsynet varslet om funn forenelig med ILA på fisk ved lokalitet 35377 Kveitskjeret i Frøya kommune, Trøndelag fylke, som ligger i underkant av 1 km nordvest for lokalitet Valøyan, og innenfor vernesonen som ble etablert rundt lokalitet Valøyan. MOWI Seawater Norway AS driver med matfiskproduksjon av laks på lokaliteten.

Mattilsynet stadfestet ILA-diagnosen 8. juni 2026 på bakgrunn av obduksjonsfunn og positive analyseresultater fra Veterinærinstituttet etter prøvetaking av fisk ved lokaliteten. Lokaliteten ble utslaktet 02. juni 2026.

Seksjon fiskehelse og fiskevelferd og Tilsynsdivisjon akvakultur har med bakgrunn i anvisninger i gjeldende beredskapsplan for ILA laget et forslag til utvidelse av vernesonen og overvåkingssonen i restriksjonssoneforskriften rundt Valøyan for å bekjempe det nye utbruddet av ILA ved lokalitet Kveitskjeret

Utbredelse av soner

Seksjon fiskehelse og fiskevelferd og tilsynsdivisjon akvakultur har med bakgrunn i anvisninger i gjeldende beredskapsplan for ILA¹, foreslått en utbredelse av en vernesone og en overvåkingssone rundt lokaliteten 35377 Kveitskjeret for å bekjempe og overvåke sykdommen. På grunn av den korte tiden mellom påvisningen av ILA på lokalitetene 35377 Kveitskjeret og 31557 Valøyan og den korte avstanden mellom de to lokalitetene, har vi vurdert at det er hensiktsmessig å utvide vernesonen og overvåkingssonen i eksisterende restriksjonssoneforskrift for ILA i Frøya kommune, Trøndelag fylke.

Som grunnlag for vernesonens utstrekning fastslår beredskapsplan for ILA at det skal ligge en vurdering av reell smitterisiko. Det skal legges avgjørende vekt på sykdomspåvisninger, dødelighet, forekomsten av ulik akvakulturvirksomheter i området, avstandsforhold og trafikk av ulike slag mellom disse, bruk av felles landbase eller utstyr, topografiske og hydrografiske forhold i området og andre risikofaktorer som er blitt identifisert gjennom smittekartlegging eller epidemiologiske undersøkelser. Utstrekningen av en vernesone skal være minst 5 km i radius fra smittet anlegg, og som hovedregel være mellom 5-10 kilometer. Lokale forhold kan tilsi at det er nødvendig med en vernesone som er større enn 10 km for å kontrollere utbruddet.

Lokalitet Kveitskjeret ligger i et relativt grunt område med mange øyer. Ved lokaliteten er det strøm mot øst som fortsetter videre i Sulfjorden. Vest for lokaliteten er det åpent hav hvor Kyststrømmen gir sterk strøm mot nordøst. Det er mest smittespredning mot øst langs Sulfjorden, mens smittepresset ellers i nokså stor grad samsvarer med distanse.

Vernesonen omkring 35377 Kveitskjeret foreslås utvidet mot nord og vest, slik at den strekker seg minimum 5 km fra lokaliteten i alle retninger. Lokaliteten 39957 Flatøyan ligger så vidt over 5 km fra Kveitskjeret i nordlig retning. Vi mener at Flatøyan kan holdes utenfor vernesonen, da den ikke er oppført med eksponering i smitteberegningen (under 1 IU/m²). Videre ligger det en øy (Sula) mellom Kveitskjeret og Flatøyan.

Overvåkingssonens utstrekning skal fastsettes på grunnlag av epidemiologiske forhold med vekt på mulig smittekontakt, transportveier, topografiske og hydrografiske forhold i området. Overvåkingssonen skal være minst 10 km i radius fra anlegg med påvist ILA, og som hovedregel være mellom 10 og 20 km. Lokale forhold kan tilsi at det er nødvendig med en overvåkingssone som er større enn 20 km for å kontrollere utbruddet.

Overvåkingssonen omkring 35377 Kveitskjeret foreslås utvidet mot nord og vest, slik den strekker seg minimum 10 km fra lokaliteten i alle retninger. Utvidelse av overvåkingssonen rundt Kveitskjeret medfører ikke at nye lokaliteter blir tatt inn i restriksjonssonen. Ved utvidelse av overvåkingssonen rundt Kveitskjeret vil sonen få sin lengste utbredelse mot øst, på 16.9 km. Det vises her til vurderingene som ble gjort ved fastsettelse av overvåkingssonen rundt 31557 Valøyan.

Vår vurdering samlet sett er at den foreslåtte verne- overvåkingssonen er nødvendig for å oppnå tilstrekkelig overvåking og smittekontroll.

¹ Mattilsynets faglige beredskapsplan for kontroll med utbrudd av infeksjøs lakseanemi (ILA).

Bruk av mal for forskrift

For å sikre forutsigbarhet og mulighet for innspill til restriksjoner som settes ved midlertidige forskrifter om sykdomsbekjempelse, benytter Mattilsynet en mal for restriksjonssoneforskrifter. Malen som benyttes ved ILA har tidligere vært på regulær generell høring før den ble gjort gjeldende. Ved hvert nytt utbrudd vil Mattilsynet ta utgangspunkt i malen når lokal forskrift om ILA-bekjempelse skal vedtas. Ved behov for konkrete avvik fra malen, på grunn av forhold av betydning for smittebegrensning i det enkelte aktuelle tilfellet, vil dette bli særskilt opplyst og begrunnet ved fastsettelse og publisering av fastsatt forskrift.

Vurdering av konsekvenser

Den foreslåtte restriksjonssoneforskriften vil kunne medføre negative økonomiske konsekvenser for lokalitetene som blir omfattet av sonene. For at tiltakene som foreslås kan anses uforholdsmessige må det vises til at tiltakene er mer inngripende enn nødvendig for å hindre spredning av ILA. I dette tilfellet vil endring av restriksjonssonen ikke medføre at nye lokaliteter blir tatt inn i verne- eller overvåkingssonen.

Mattilsynets ansvar ved utbrudd av alvorlige fiskesykdommer, slik som ILA, er å sørge for en tilstrekkelig og nødvendig bekjempelse av utbruddet for å sikre at sykdommen ikke etablerer seg eller spres videre. Det er derfor avgjørende at tiltak som anses hensiktsmessige og nødvendige for å bekjempe sykdommen iverksettes og gjennomføres. Effekten av tiltakene er vurdert opp mot de totale konsekvensene tiltakene har på næringsaktører og miljøet rundt. Slik seksjon fiskehelse og fiskevelferd ser det representerer de foreslåtte tiltakene nødvendige og godt utprøvde tiltak for å begrense smitte. Hensynet til å hindre spredning av ILA til større deler av områdene rundt må veie tyngre enn de ulemper tiltakene påfører aktørene i den begrensede perioden tiltakene varer.

Seksjon fiskehelse og fiskevelferd mener at forslaget til endret restriksjonssone samlet sett tar hensyn til smittefare, samtidig som det ivaretar hensynet til at utstrekningen av sonen skal være forholdsmessig og ikke unødig tyngende for oppdrettsvirksomhetene i området.

Det er i tillegg avgjørende med god overvåking og kontroll når slike alvorlige sykdomsutbrudd oppstår. Effektiv håndtering av smittsom sykdom har betydning for fortsatt markedsadgang for norsk laks.

Høring

Restriksjonssoneforskrifter i forbindelse med utbrudd av ILA må etableres raskt for å sikre at effektive smittebegrensende tiltak umiddelbart iverksettes. Med denne bakgrunn har direktør for Avdeling regelverk og kontroll i Mattilsynet besluttet at Mattilsynet kan unnta forskriften fra krav til høring med tre måneders (minimum seks ukers) frist for innspill jf. forvaltningslovens § 37 fjerde ledd bokstav b og instruks om utredning av statlige tiltak punkt 1-4.

Forskriften som foreslås blir fastsatt uten at forslag til forskrift og utbredelsen av sonene har vært sendt ut til berørte aktører til uttalelse. Seksjon fiskehelse og fiskevelferd mener at hensynet til kontradiksjon, ivaretas ved at malen til restriksjonssoneforskrift for ILA har vært gjenstand for regulær høring. I tillegg kan berørte parter som ser behov for endring av denne konkrete forskriften etter at den er fastsatt, gi innspill til Mattilsynet. Innspillene vil bli vurdert og fulgt opp. Dersom Mattilsynet ser at det vil være nødvendig eller hensiktsmessig og forholdsmessig, kan det gjøres tilpasninger og endringer i den fastsatte restriksjonssoneforskriften.

Beslutning om å unnlate høring skal treffes av direktør for Avdeling regelverk og kontroll i Mattilsynet. Beslutningen skal være skriftlig og begrunnet, og skal følge saken, slik utredningsinstruksen krever ved unntak fra kravene i instruksen, se journalpost 1 på saksnummer 2026/156616.

Tilråding

Basert på vurderingene ovenfor, tilrår seksjon fiskehelse og fiskevelferd at vedlagte forskrift om endring av forskrift om restriksjonssone for å forebygge, begrense og bekjempe infeksiøs lakseanemi (ILA) hos akvakulturdyr, Frøya kommune, Trøndelag, fastsettes.

Vedlegg:

Forskrift om endring av forskrift 31. mars 2026 nr. 539 om restriksjonssone for å forebygge, begrense og bekjempe infeksjøs lakseanemi (ILA) hos akvakulturdyr i Frøya kommune, Trøndelag

Hjemmel: Fastsatt av Mattilsynet, hovedkontoret 17. juni 2026 med hjemmel i lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 19, jf. delegeringsvedtak 19. desember 2003 nr. 1790, delegeringsvedtak 5.mai 2004 nr.884 og forskrift 6. april 2022 nr. 632 som utfyller dyrehelseforskriften med bestemmelser om melding, rapportering, overvåkning, utryddelsesprogram og sykdomsfri status for bestemte dyresykdommer (dyrehelseovervåkningsforskriften) § 3, jf. forordning (EU) 2020/689 art. 58.

I forskrift 31. mars 2026 nr. 539 om restriksjonssone for å forebygge, begrense og bekjempe infeksjøs lakseanemi (ILA) hos akvakulturdyr, Frøya kommune, Trøndelag, gjøres følgende endringer:

§ 2 skal endret lyde:

§ 2 Virkeområde

Forskriften gjelder opprettelse av restriksjonssone bestående av vernesone og overvåkingssone i Frøya kommune i Trøndelag.

Vernesonen opprettes omkring lokalitetene 35377 Kveitskjera og 31557 Valøyan i Frøya kommune. Vernesonen inkluderer lokalitetene 35377 Kveitskjeret, 31557 Valøyan, 12449 Tennøya, 26877 Munkskjæra, 10232 Mannbruholmen, 45244 Hingskjæret, 12385 Lyngvær Ø II, 33737 Olausskjæret, 28636 Rataren og 37197 Ruggstein, og avgrenses:

- Fra vest og nord med en 5 km radius sirkel fra lokaliteten Kveitskjeret fra et punkt i Frøyhavet (8,38437; 63,788944) til et punkt i havet nord fra Sula (8,47258; 63,868157)
- Videre øst med en rett linje til et punkt ved Lotloløya (8,564446; 63,850542)
- Videre fra øst og sør med rette linjer til et punkt i havet i Sul fjorden (8,588562; 63,805996); videre til et punkt nord på Gåsøya (8,554781; 63,781469); videre sør til et punkt i Innerhølen (8,476623; 63,762971); og med en rett linje tilbake til Frøyhavet.

Overvåkingssonen ligger utenfor vernesonen, og inkluderer lokalitetene 12394 Ørnøya, 38797 Oløya N, 12380 Langøya Kvaløya, 26775 Fjølvsæret Ø, 20559 Langskjæra, 33557 Langskjæra II, 45280 Klovningan, 12435 Grøttingsøy, 39957 Flatøyan, 34857 Salatskjæra og 14042 Kattholmen, og avgrenses:

- Fra vest med en 10 km radius sirkel fra lokaliteten Kveitskjeret fra et punkt i havet i Ytterholmen (8,330481; 63,750756) til et punkt i Norskehavet nord fra Sola (8,433158; 63,914596)
- Videre fra nord med en rett linje til et punkt i havet (8,630502; 63,91343)
- Videre fra øst med rette linjer til et punkt i havet i Breiflua (8,804676; 63,843846); og videre til Vassøya (8,789704; 63,817763)
- Videre fra sør med en rett linje til et punkt i havet mellom Hestøya og Vågøya (8,609578; 63,755971); og tilbake til Ytterholmen med en 10 km radius sirkel fra lokaliteten Valøyan.

Koordinatene er angitt i desimalgrader.

Nye lokaliteter med laksefisk som kommer innenfor restriksjonssonens utstrekning, omfattes av restriksjonene som følger av forskriften.

I vedlagte kart er vernesonen merket med rødt, mens overvåkingssonen er merket med gult.

Forskriften omfatter også slakterier, tilvirkingsanlegg og notvaskerier utenfor restriksjonssonen som håndterer akvakulturdyr, produkter av akvakulturdyr og utstyr fra anlegg i vernesonen og overvåkingssonen så lenge vernesonen består. Dette leddet tas ut av forskriften når vernesonen oppheves.

Vedlegg 1 (kart) til forskriften erstattes av vedlegg 1 til denne forskriften.

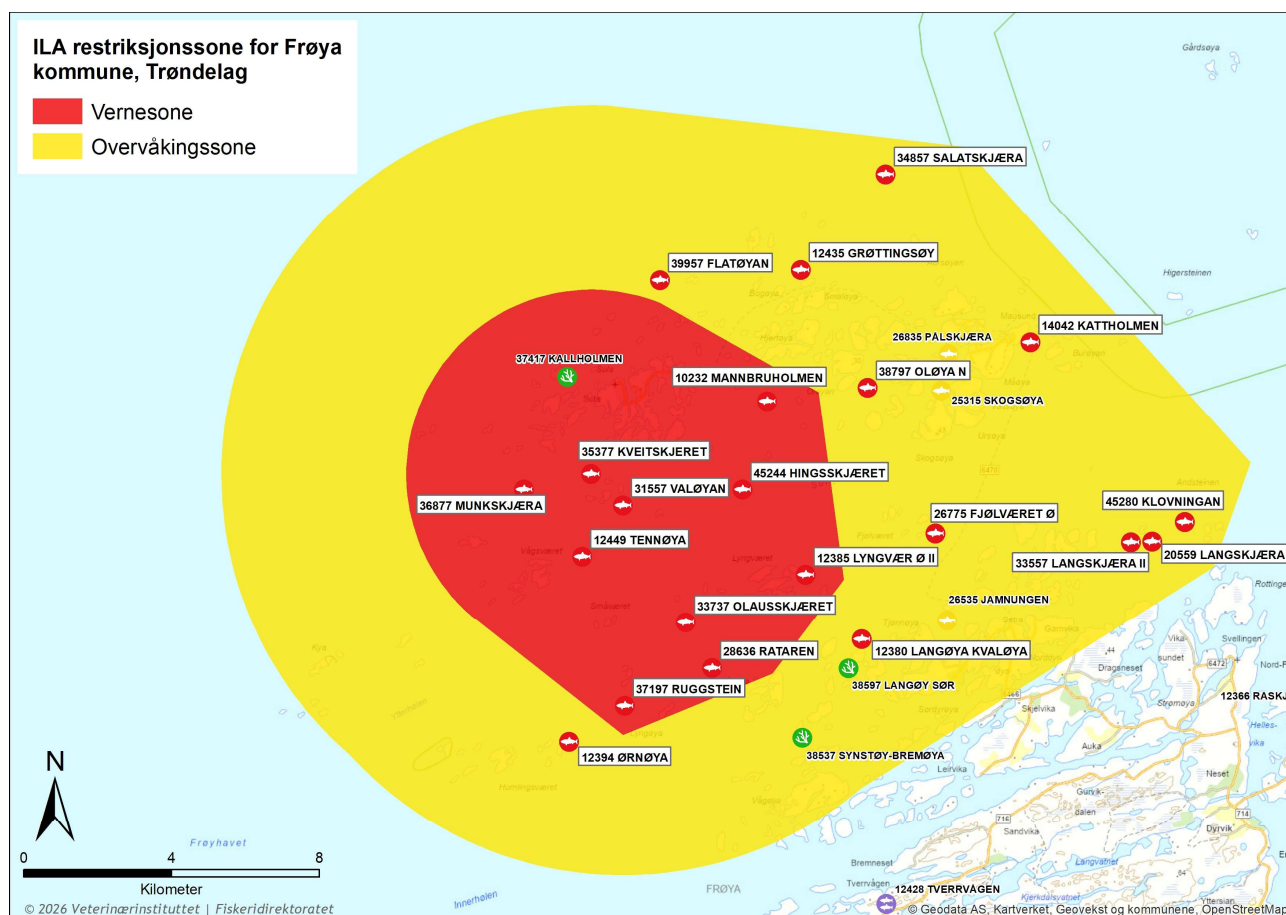
Vedlegg 2 (Helsekontroller med prøveuttak for ILA i overvåkingssonen) til forskriften erstattes av vedlegg 2 til denne forskriften.

II

Forskriften trer i kraft straks.

Vedlegg 1 kart:

Kart over ILA-restriksjonssone i Frøya kommune, Trøndelag.

Vedlegg 2 Helsekontroller med prøveuttak for ILA i overvåkingssonen:

Helsekontroller innenfor restriksjonssoner for ILA

Akvakulturdriftsforskriftens krav til risikobasert helsekontroll gjelder for alle akvakulturanlegg innenfor restriksjonssonen. I forskrift om restriksjonssoner for ILA er det i tillegg stilt krav om månedlig helsekontroll med prøveuttak egnet til å avdekke eventuell ILA-smitte i akvakulturanlegg med laksefisk i overvåkingssonen.

Mattilsynet gjennomfører inspeksjoner med helsekontroller og prøveuttak for å avdekke eventuell ILA-smitte i akvakulturanlegg med laksefisk innenfor vernesonen.

For god overvåking av smittsom sykdom skal oppdretter sikre at dødfisk plukkes daglig og gjennomgås. I tillegg er meldeplikt og krav til helsekontroll en nødvendig del av overvåkingen av smittsom sykdom.

Ved unormal dødelighet, andre tegn på sykdom eller vesentlig redusert produksjonstakt av ukjent årsak hos akvakulturdyr, skal driftsansvarlige iht. dyrehelseforskriften § 7 andre ledd så snart som praktisk mulig sikre at veterinær eller fiskehelsebiolog vurderer helsesituasjonen i hele anlegget og gjennomfører relevante undersøkelser og prøveuttak for å fastslå årsaken. Dersom forholdene vedvarer, skal ny vurdering gjennomføres innen 14 dager med mindre årsaksforholdene er entydig og avklart. Driftsansvarlige skal så snart som praktisk mulig melde fra til Mattilsynet dersom årsaksforholdene fortsatt er uavklart etter at ny vurdering er gjennomført.

Ved grunn til mistanke eller ved påvisning av ILA, skal Mattilsynet umiddelbart varsles, jf. Matlovens § 6 andre ledd og dyrehelseforskriften § 7 første ledd.

Månedlig helsekontroll med prøveuttak for ILA i overvåkingssonen

Den månedlige helsekontrollen med prøveuttak egnet til å avdekke eventuell ILA-smitte i anlegg innenfor overvåkingssonen skal gjennomføres av veterinær eller fiskehelsebiolog.

Utvalg av fisk og prøveuttak

Prøvene for ILA-overvåking skal tas fra syk og svak fisk, svimere som har vokst normalt eller fra «litt rufsete fisk», men ikke fra taperfisk med mindre disse har tegn på ILA. Det skal ikke velges ut fisk for prøvetaking samtidig med at det pågår fôring. Et alternativ, men som innebærer at prøveuttaket er mindre risikobasert, kan være å prøveta fersk dødfisk.

Ved den månedlige helsekontrollen skal det tas ut prøver av hjerteventrikkel og midtnyre av minimum 10 fisk. Hjerteventrikkel som inneholder endotel/hjerteklaffer skal inngå i prøven. Prøver av hjerte og nyre legges på glass med RNAlater® for virusundersøkelse, ett glass for hver fisk.

Overvåkingen kan styrkes ytterligere ved at personell ved anlegget som har kompetanse på å prøveta fisk, fortløpende tar ut supplerende prøver av midtnyre og hjerteventrikkel. Dette er ikke et absolutt krav og prøvene kan ikke erstatte de 10 månedlige prøvene som skal tas ut av veterinær eller fiskehelsebiolog.

Prøver sendes til utpekt laboratorium eller Veterinærinstituttet

Så snart som praktisk mulig etter at prøvene er tatt, skal prøvene sendes til utpekt laboratorium eller til Veterinærinstituttet for RT-qPCR-analyse for ILAV.

Hovedregelen er innsending av prøver enten samme dag som prøvene tas eller dagen etter. Prøver som er tatt på torsdag eller fredag sendes inn rett over helgen. Det er viktig å unngå at prøver er under forsendelse i løpet av en helg.

Prøvene skal lagres i kjøleskap i tidsrommet mellom prøveuttak og innsending til laboratorium. Prøvene pakkes med kjøleelement og sendes som ekspress over natt.